Projektą „Lietuvos pažeistų durpynų tvarkymas, įgyvendinant Tyrulių paukščių apsaugai svarbios teritorijos (PAST) atkūrimo darbus “ (Projekto Nr. LIFE12 NAT/LT/001186) finansuoja ES aplinkos finansinis mechanizmas „Life+“, LR Aplinkos ministerija ir Projekto partneriai.

Projekto partneriai:

Projekto „Lietuvos pažeistų durpynų tvarkymas, įgyvendinant Tyrulių paukščių apsaugai svarbios teritorijos (PAST) atkūrimo darbus“

2016 METAIS TYRULIŲ PELKĖS PAST VYKDYTŲ SAUGOMŲ PAUKŠČIŲ POPULIACIJŲ GAUSOS ĮVERTINIMO ATASKAITA

Rengėjai: E. Pakštytė,L. Raudonikis,
M. Kirstukas, G. Riauba

Vilnius, 2016

Turinys

Įvadas 3
Migruojančių gervių apskaitos 2016 metų rudenį 5
Perinčių paukščių apskaitos 2016 metų pavasarį 6
Didysis baublys (*Botaurus stellaris*) 6
Plovinė vištelė (*Porzana parva*) 13
Tyrulių pelkės PAST aptikti vandens paukščiai 16
Tyrulių pelkės PAST aptikti tilvikiniai paukščiai 17
Plėšrieji paukščiai Tyrulių pelkės PAST 17
Kiti paukščiai 17
Išvados 18

Įvadas

Baziniai Tyrulių pelkės PAST saugomų paukščių rūšių populiacijų gausos nustatymo tyrimai yra numatyti projekto veiklų aprašyme (D.1 veikla: *Ex–ante* ir *Ex-post* monitoringo schemos parengimas ir jos įgyvendinimas) ir jie yra skirti didžiųjų baublių (*Botaurus stellaris*) ir švygždų (*Porzana porzana*) perinčių populiacijų gausos nustatymui, bei rudeninių migracijų metu Tyrulių pelkės PAST apsistojančių gervių (*Grus grus*) gausumo įvertinimui. Perinčių paukščių monitoringo metu siekiama įvertinti Tyrulių pelkės PAST ribose veisimosi teritorijas užėmusių paukščių skaičių ir jų pasiskirstymą. Migruojančių paukščių gausumas nustatomas skaičiuojant visus stebėtus individus.

Tyrulių PAST saugomų paukščių rūšių (kartu jos ir tikslinės projekto rūšys) gausumo ir pasiskirstymo teritorijoje įvertinimas yra tiesiogiai susijęs su praktinių projekto veiklų valdymu ir gali būti naudojami įgyvendintų projekto veiklų poveikio įvertinimui. Taip pat, įgyvendinamos praktinės buveinių tvarkymo veiklos gali atsispindėti specialius buveinių poreikius turinčių kitų saugomų paukščių populiacijų gausos rodikliuose, todėl specialiai D.1 veiklos įgyvendinimui parengta paukščių monitoringo programa papildyta į ornitologinį monitoringą įtraukiant ir kitas pelkinėms buveinėms pirmenybę teikiančiomis rūšimis. Dėl šios priežasties didžiųjų baublių ir švygždų apskaitas šių paukščių veisimosi metu atliekantys ornitologai registruoja ir kitus ES paukščių direktyvos I priedo ir Lietuvos raudonosios knygos paukščius: plovines vištelės (*Porzana parva*), gulbes giesmininkes (*Cygnus cygnus*), rudakaklius kragus (*Podiceps grisegena*), pievines linges (*Circus pygargus*), nendrines linges (*Circus aeruginosus*), pilkąsias meletas (*Picus canus*), juodąsias meletas (*Dryocopus martius*) ir kt.

Didžiųjų baublių ir švygždų apskaitos buvo atliekamos projekto ornitologinio monitoringo programoje nustatytuose apskaitų taškuose, kurių išsidėstymas pateikiamas 1 paveiksle.

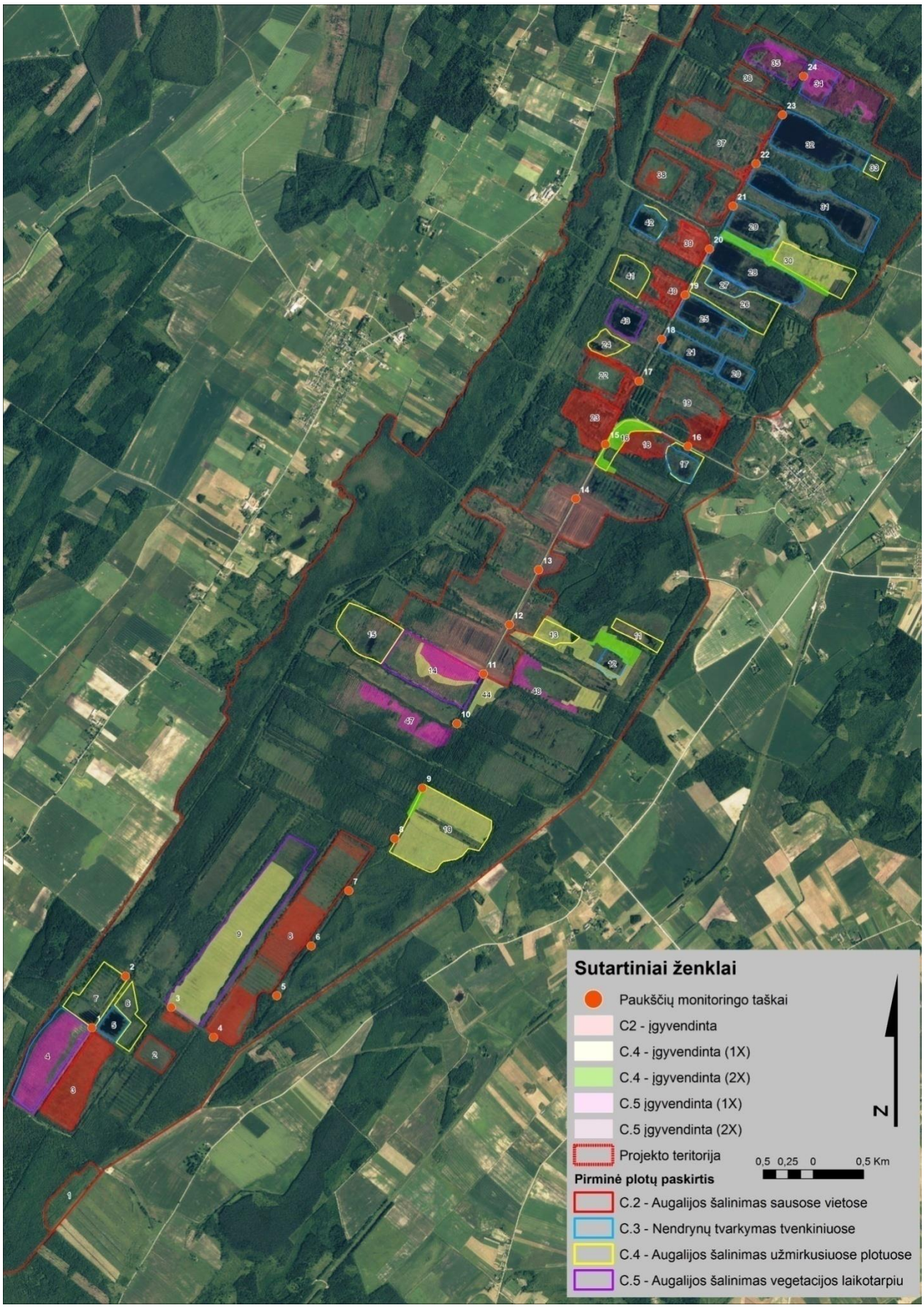

1 pav. Paukščių apskaitų taškai Tyrulių pelkės PAST ir tvarkymo plotai, kuriuose įgyvendinamos įvairios buveinių tvarkymo veiklos.

Migruojančių gervių apskaitos 2016 metų rudenį

Pirmosios migruojančių gervių sankaupų apskaitos vykdytos rugpjūčio 23-24 dienomis. Rugpjūčio 23 dienos vakare į centrinę ir pietinę durpyno dalis nakvynei leidosi 560 paukščių. Nakvynei šiuo laikotarpiu gervės rinkosi plotus centrinėje ir pietinėje durpyno dalyse, šiaurinėje durpyno dalyje stebėtos tik pavienės šeimos.

Antroji apskaita vyko rugsėjo 5 d. Vakarinės apskaitos metu suskaičiuota 1112 paukščių, kurie leidosi nakvynei į Tyrulių durpyną. Šios apskaitos maždaug pusė paukščių (iki 600) nakvynei rinkosi šiaurinę durpyno dalį. Šios apskaitos metu gervės skrido nakvynei jau leidžiantis saulei ar prieš pat saulėlydį – 18.00-19.30 valandą. Jau durpyno teritorijoje būriai išsisklaidydavo į mažas grupeles ir išsiskirstydavo po visą teritoriją.Paskutiniai pavienių paukščių parskridimai į nakvynės vietas registruoti jau pilnai sutemus. Durpyno teritorijoje gervių šeimos nakvynei rinkosi tvenkinių pakraščius ir kitas šlapynes.

Trečiosios apskaitos, vykusios rugsėjo 15 dieną, metu suskaičiuota ne mažiau kaip1860 gervių. Didžioji šių paukščių dalis (iki 1200) nakvynei leidosi į šiaurinę durpyno dalį.

Rugsėjo 23 dienos vakare gervių skaičiavimas buvo vykdomas kartu su Tyrulių kaimo bendruomenės žmonėmis. Renginys buvo suorganizuotas stengiantis įtraukti vietos bendruomenę į paukščių skaičiavimus supažindinant žmones su Tyrulių pelkės vertybėmis ir ornitofauna. Šio skaičiavimo metu buvo suskaičiuoti 1629 paukščiai leidęsi į nakvynės pelkėje plotus. Didžioji paukščių dalis suskrido į nakvynės vietas jau temstant, ir daugiausiai leidosi šiaurinėje durpyno dalyje. Dar virš 1000 paukščių perskridę Tyrulių plotus nakvynei pasuko link Sulinkių ir Tytuvėnų tyrelio durpynų.

Lyginant su 2013, 2014 ir 2015 metų migruojančių pilkųjų gervių apskaitų rezultatais, 2016 metų rudenį Tyrulių durpyne nakvynei rinkosi panašus kiekis paukščių kaip ir 2015 metais. Pagal visų keturių metų vykdytų apskaitų duomenis, galima daryti išvadą, kad pirmieji skaitlingesni gervių būriai Tyruliuose pasirodo rugpjūčio viduryje, tačiau didžiausias paukščių kiekis čia apsistoja rugsėjo 10-30 dienomis. Paukščiai maitinasi aplinkiniuose laukuose rytiniame Tyrulių pelkės PASTpakraštyje, ir dienos metu jie dažniausiai aptinkami besimaitinantys javų, rapsų ar kukurūzų ražienose. Nakvynei durpyne pasirenkamos sunkiau prieinamos, šlapios, atviresnės vietos. Paukščiai mielai renkasi nakvynei projekto metu sutvarkytus atvirus plotus. Nedidelės grupės paukščių gali likti durpyne visą dieną arba didžiąją dienos dalį.

Rugsėjo paskutinėmis dienomis – spalio pirmąjį dešimtadienį gervių pulkai PAST ir aplinkinėse teritorijose sumažėja, ir spalio antrąją dekadą gervės palieka Tyrulių apylinkes.

Perinčių paukščių apskaitos 2016 metų pavasarį

2016 metų pavasarį Tyrulių PAST teritorijoje buvo vykdomos didžiųjų baublių (*Botaurus stellaris*), švygždų (*Porzana Porzana*), plovinių vištelių (*Porzana parva*) ir genių apskaitos. Jas vykdė ornitologai M. Kirstukas ir E. Pakštytė.

Didysis baublys (*Botaurus stellaris*)

Pirmoji apskaita 2016.04.15-2016.04.17

1 lentelė. Didžiųjų baublių pirmosios apskaitos rezultatai.

	Puslapis 1 iš 2 puslapių
Teritorijos kodas	Už monitoringą atsakingas asmuo **Mindaugas Kirstukas**
Teritorijos pavadinimas **Tyrulių durpynas**	Adresas **V. Krėvės 25–100, LT 49466 Kaunas**
Rūšies lietuviškas, lotyniškas pavadinimas **Didysis baublys (*Botaurus stellaris*)**	Tel.: **+37061556868**
Pakartojimas ir data **2016-04-15–17, 19.30–24.00 val.**	El. paštas **mindaugas.kirstukas@googlemail.com**
Oro sąlygos: **giedra / debesuota su pragiedruliais, vėjo nėra, +10–+14 °C**	Stebėjimuose dalyvavusių vykdytojų sąrašas

Stebėjimų laikas	Stebėjimų vieta	Stebėtų vienetų skaičius	Vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas	Pastabos
19.00–23.30	Taškas Nr. 1	1		
19.00–23.30	Taškas Nr. 2	1		
19.00–23.30	Taškas Nr. 3	1		
19.00–23.30	Taškas Nr. 4			
19.00–23.30	Taškas Nr. 5			
19.00–23.30	Taškas Nr. 6			
19.00–23.30	Taškas Nr. 7			

19.00–23.30	Taškas Nr. 8	1		
19.00–23.30	Taškas Nr. 9	1		
19.00–23.30	Taškas Nr. 10	1		
19.00–23.30	Taškas Nr. 11	1		
19.00–23.30	Taškas Nr. 12	1		
19.00–23.30	Taškas Nr. 13			
19.00–23.30	Taškas Nr. 14			
19.00–23.30	Taškas Nr. 15			
19.00–23.30	Taškas Nr. 16			
19.00–23.30	Taškas Nr. 17	1		
19.00–23.30	Taškas Nr. 18	2		
19.00–23.30	Taškas Nr. 19	1		
19.00–23.30	Taškas Nr. 20	1		
19.00–23.30	Taškas Nr. 21	1		
19.00–23.30	Taškas Nr. 22	1		
19.00–23.30	Taškas Nr. 23	1		
19.00–23.30	Taškas Nr. 23			

Viso: 16 patinų.

Antroji apskaita 2016.05.03-2016.05.04

2 lentelė. Didžiųjų baublių antrosios apskaitos rezultatai.

	Puslapis 1 iš 2 puslapių
Teritorijos kodas	Už monitoringą atsakingas asmuo **Mindaugas Kirstukas**
Teritorijos pavadinimas **Tyrulių durpynas**	Adresas **V. Krėvės 25–100, LT 49466 Kaunas**
Rūšies lietuviškas, lotyniškas pavadinimas **Didysis baublys (*Botaurus stellaris*)**	Tel.: **+37061556868**
Pakartojimas ir data **2016-05-03–04, 19.30–24.00 val.**	El. paštas **mindaugas.kirstukas@googlemail.com**

Oro sąlygos: **giedra / debesuota su pragiedruliais, vėjo nėra, +12–16 °C**	Stebėjimuose dalyvavusių vykdytojų sąrašas

Stebėjimų laikas	Stebėjimų vieta	Stebėtų vienetų skaičius	Vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas	Pastabos
19.15–24.00	Taškas Nr. 1	1		
19.15–24.00	Taškas Nr. 2	1		
19.15–24.00	Taškas Nr. 3	1		
19.15–24.00	Taškas Nr. 4			
19.15–24.00	Taškas Nr. 5			
19.15–24.00	Taškas Nr. 6			
19.15–24.00	Taškas Nr. 7			
19.15–24.00	Taškas Nr. 8	1		
19.15–24.00	Taškas Nr. 9	1		
19.15–24.00	Taškas Nr. 10	3		
19.15–24.00	Taškas Nr. 11	2		
19.15–24.00	Taškas Nr. 12	2		
19.15–24.00	Taškas Nr. 13			
19.15–24.00	Taškas Nr. 14	1		
19.15–24.00	Taškas Nr. 15			
19.15–24.00	Taškas Nr. 16	1		
19.15–24.00	Taškas Nr. 17	2		
19.15–24.00	Taškas Nr. 18	3		
19.15–24.00	Taškas Nr. 19	1		
19.15–24.00	Taškas Nr. 20	2		
19.15–24.00	Taškas Nr. 21			
19.15–24.00	Taškas Nr. 22			
19.15–24.00	Taškas Nr. 23			
19.15–24.00	Taškas Nr. 24			

Viso: 26 patinai.

Veisimosi teritorijas užsiėmę didžiųjų baublių patinai Tyrulių PAST teritorijoje aptinkami gana tolygiai. Jie aptikti bemaž visuose nendrynuose, o kai kada nevengia net ir mažesnių nendrynų plotų. Pastebėta, kad projekto tvarkymo darbų metu atliktas nendrynų iššienavimas juostomis turėjo teigiamą poveikį didžiųjų baublių populiacijai. Kai kuriuose iššienautuose plotuose, lyginant su ankstesnių metų duomenimis, didžiojo baublio užimtų buveinių kiekis padidėjo. Vertinama, kad Tyrulių durpyno teritorijoje 2016m. buvo 26 teritorijas užėmę didžiųjų baublių patinai.

Švygžda (***Porzana porzana***)

Pirmoji apskaita 2016.04.15- 2016.04.16

	Puslapis 1 iš 2 puslapių
Teritorijos kodas	Už monitoringą atsakingas asmuo **Mindaugas Kirstukas**
Teritorijos pavadinimas **Tyrulių durpynas**	Adresas **V. Krėvės 25–100, LT 49466 Kaunas**
Rūšies lietuviškas, lotyniškas pavadinimas **Švygžda (*Porzana porzana*)**	Tel.: **+37061556868**
Pakartojimas ir data **2016-04-15–17, 21.00–3.00 val.**	El. paštas **mindaugas.kirstukas@googlemail.com**
Oro sąlygos: **giedra / debesuota su pragiedruliais, vėjo nėra, +9–+11 °C**	Stebėjimuose dalyvavusių vykdytojų sąrašas

Stebėjimų laikas	Stebėjimų vieta	Stebėtų vienetų skaičius	Vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas	Pastabos
21.00–2.00	Taškas Nr. 1	1		
21.00–2.00	Taškas Nr. 2			
21.00–2.00	Taškas Nr. 3			
21.00–2.00	Taškas Nr. 4			
21.00–2.00	Taškas Nr. 5			
21.00–2.00	Taškas Nr. 6			
21.00–2.00	Taškas Nr. 7			
21.00–2.00	Taškas Nr. 8	1		
21.00–2.00	Taškas Nr. 9	1		
21.00–2.00	Taškas Nr. 10			
21.00–2.00	Taškas Nr. 11			
21.00–2.00	Taškas Nr. 12	1		

21.00–2.00	Taškas Nr. 13			
21.00–2.00	Taškas Nr. 14			
21.00–2.00	Taškas Nr. 15			
21.00–2.00	Taškas Nr. 16			
21.00–2.00	Taškas Nr. 17			
21.00–2.00	Taškas Nr. 18			
21.00–2.00	Taškas Nr. 19	1		
21.00–2.00	Taškas Nr. 20			
21.00–2.00	Taškas Nr. 21			
21.00–2.00	Taškas Nr. 22	1		
21.00–2.00	Taškas Nr. 23			
21.00–2.00	Taškas Nr. 24			

Viso: 6 patinai.

Antroji apskaita 2016-05-03 – 2016-05-04

Teritorijos kodas	Už monitoringą atsakingas asmuo **Mindaugas Kirstukas**
Teritorijos pavadinimas **Tyrulių durpynas**	Adresas **V. Krėvės 25–100, LT 49466 Kaunas**
Rūšies lietuviškas, lotyniškas pavadinimas **Švygžda (*Porzana porzana*)**	Tel.: **+37061556868**
Pakartojimas ir data **2016-05-03–04, 21.30–03.30 val.**	El. paštas **mindaugas.kirstukas@googlemail.com**
Oro sąlygos: **giedra / debesuota su pragiedruliais, vėjo nėra, +10–12 °C**	Stebėjimuose dalyvavusių vykdytojų sąrašas

Stebėjimų laikas	Stebėjimų vieta	Stebėtų vienetų	Vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas	Pastabos

		skaičius		
21.00–2.00	Taškas Nr. 1	2		
21.00–2.00	Taškas Nr. 2			
21.00–2.00	Taškas Nr. 3	1		
21.00–2.00	Taškas Nr. 4			
21.00–2.00	Taškas Nr. 5			
21.00–2.00	Taškas Nr. 6			
21.00–2.00	Taškas Nr. 7			
21.00–2.00	Taškas Nr. 8	2		
21.00–2.00	Taškas Nr. 9	1		
21.00–2.00	Taškas Nr. 10	1		
21.00–2.00	Taškas Nr. 11			
21.00–2.00	Taškas Nr. 12	2		
21.00–2.00	Taškas Nr. 13			
21.00–2.00	Taškas Nr. 14			
21.00–2.00	Taškas Nr. 15			
21.00–2.00	Taškas Nr. 16			
21.00–2.00	Taškas Nr. 17			
21.00–2.00	Taškas Nr. 18	1		
21.00–2.00	Taškas Nr. 19	1		
21.00–2.00	Taškas Nr. 20			
21.00–2.00	Taškas Nr. 21	1		
21.00–2.00	Taškas Nr. 22	1		
21.00–2.00	Taškas Nr. 23			
21.00–2.00	Taškas Nr. 24			

Viso: **13 patinų.**

Vertinama, kad 2016 metais Tyrulių durpyno teritorijoje perėjo 13 švygždų porų. Perinčių porų pagausėjimas, lyginant su 2015 metais, gali būti siejamas su naujų, švygždoms palankių buveinių atsiradimu, įvykdžius tvarkymo darbus, ir šiek tiek drėgnesniu 2016 metų pavasariu.

Plovinė vištelė (*Porzana parva*)

Kaip ir ankstesniais metais, 2016 m. papildomai projekto teritorijoje buvo vykdomos plovinių vištelių apskaitos.

Pirmoji apskaita 2016.04.05-2016.04.06

Apskaitos laikas 21.30-2.00 val.

Oro sąlygos: Giedra, vėjo nėra, +3–+9 °C

6 lentelė. Plovinių vištelių pirmosios apskaitos rezultatai.

Stebėjimų vieta	Stebėtų vienetų skaičius
Taškas Nr. 1	
Taškas Nr. 2	1
Taškas Nr. 3	
Taškas Nr. 4	
Taškas Nr. 5	
Taškas Nr. 6	
Taškas Nr. 7	
Taškas Nr. 8	
Taškas Nr. 9	
Taškas Nr. 10	
Taškas Nr. 11	1
Taškas Nr. 12	
Taškas Nr. 13	
Taškas Nr. 14	
Taškas Nr. 15	
Taškas Nr. 16	
Taškas Nr. 17	
Taškas Nr. 18	
Taškas Nr. 19	
Taškas Nr. 20	1
Taškas Nr. 21	
Taškas Nr. 22	
Taškas Nr. 23	
Taškas Nr. 24	
Viso:	3

Antroji apskaita 2016.04.30-2016.05.01

Apskaitos laikas 21.30-2.30 val.

Oro sąlygos: Apniukę, vėjas silpnas, +3–+9 °C

7 lentelė. Plovinių vištelių antrosios apskaitos rezultatai.

Stebėjimų vieta	Stebėtų vienetų skaičius
Taškas Nr. 1	1
Taškas Nr. 2	1
Taškas Nr. 3	
Taškas Nr. 4	
Taškas Nr. 5	
Taškas Nr. 6	
Taškas Nr. 7	
Taškas Nr. 8	
Taškas Nr. 9	
Taškas Nr. 10	
Taškas Nr. 11	
Taškas Nr. 12	1
Taškas Nr. 13	1
Taškas Nr. 14	
Taškas Nr. 15	1
Taškas Nr. 16	
Taškas Nr. 17	
Taškas Nr. 18	2
Taškas Nr. 19	1
Taškas Nr. 20	
Taškas Nr. 21	
Taškas Nr. 22	1
Taškas Nr. 23	
Taškas Nr. 24	
Viso:	9

Trečioji apskaita 2016.05.15-2016.05.16

Apskaitos laikas 21.30-2.30 val.

Oro sąlygos: Giedra, vėjo nėra, +3–+9 °C

8 lentelė. Plovinių vištelių trečiosios apskaitos rezultatai.

Stebėjimų vieta	Stebėtų vienetų skaičius
Taškas Nr. 1	1
Taškas Nr. 2	
Taškas Nr. 3	
Taškas Nr. 4	
Taškas Nr. 5	
Taškas Nr. 6	
Taškas Nr. 7	
Taškas Nr. 8	
Taškas Nr. 9	
Taškas Nr. 10	
Taškas Nr. 11	
Taškas Nr. 12	
Taškas Nr. 13	1
Taškas Nr. 14	
Taškas Nr. 15	1
Taškas Nr. 16	
Taškas Nr. 17	
Taškas Nr. 18	1
Taškas Nr. 19	2
Taškas Nr. 20	1
Taškas Nr. 21	
Taškas Nr. 22	1
Taškas Nr. 23	
Taškas Nr. 24	
Viso:	8

Vertinama, kad Tyrulių durpyno teritorijoje 2016 metais perėjo 10 porų plovinių vištelių. Lyginant su 2015 metų duomenimis, perinčių plovinių vištelių skaičius išliko panašus, o nuo 2014 metų padidėjo ženkliai. Tam įtakos galėjo turėti nendrynų iššienavimas juostomis, sukūręs papildomas perėjimo buveines, ir didesnis teritorijos ištirtumas, kadangi 2015 ir 2016 metų perėjimo sezono metu buvo vykdomos trys perinčių plovinių vištelių apskaitos. Didžioji plovinių vištelių dalis peri šiaurinėje ir centrinėje durpyno dalyse, kur yra daugiau atviro vandens plotų. Įvykdžius tvarkymo darbus, plovinės vištelės pastoviai aptinkamos ir pietinėje durpyno dalyje. Kai kur plovinės vištelės užima visai nedidelius atviro vandens pakraščius, tačiau didelių, seklių nendrynų masyvų vengia.

Kitos Tyrulių pelkės PAST perinčios ES Paukščių direktyvos I priedo paukščių rūšys

Gulbė giesmininkė (*Cygnuscygnus*). Stebėtos 6 lizdines teritorijas užėmusios poros, tačiau perėjimo sėkmingumas nepatvirtintas. Vertiname, kad iš viso PAST ribose gali perėti ne mažiau kaip 5 gulbių giesmininkių poros.

Rudakaklis kragas (*Podiceps grisegena*). Peri visuose durpyno teritorijoje esančiuose tvenkiniuose. Suskaičiuoti tiksliai sunku, nes kai kurie vandens telkiniai pilnai apaugę viršvandenine augalija.2015 metų perėjimo sezono metu pastebėtas pagausėjimas, lyginant su 2014 metais. Neabejotinai, įtakos tam turėjo nendrynų iššienavimas juostomis ir retinimas. 2016 metais paukščių gausa išliko panaši kaip ir 2015 metais. Vertinama, kad 2016 metais perėjo ne mažiau kaip 30 porų.

Mažasis baublys (***Ixobrychus minutus***). Birželio mėn. rasti du giedantys patinai šiaurinės durpyno dalies nendrynuose.

Pievinė lingė (***Circus pygargus***). 1 pora, kaip ir kasmet, perėjo centrinėje durpyno dalyje.

Nendrinė lingė (***Circus aeroginosus***). Visoje durpyno teritorijoje perėjo mažiausiai 4 poros.

Jūrinis erelis (*Haliaeetusalbicilla*). Gretimuose miškuose perėjo 1 pora. Paukščiai kasdien maitinosi durpyno teritorijoje.

Mažasis erelis rėksnys (***Aquila pomarina***). 1 pora perėjo miškuose pietinėje Tyrulių durpyno dalyje.

Juodasis gandras (***Ciconia nigra***). Peri miške į pietus nuo durpyno. Kartais maitinasi Tyrulių pietinėje dalyje.

Raudonkojis tulikas (*Tringa totanus*). Rastos 5 poros užsiėmusios lizdines teritorijas. Kadangi šiai rūšiai perėti užtenka ir nedidelių atviro vandens plotų, pastebimas rūšies pagausėjimas įvykdžius tvarkymo darbus.

Tikutis (***Tringa glareola***). Po tvarkymo darbų atsivėrusiuose atviruose plotuose šiaurinėje ir pietinėje pelkės dalyse rastos 2 poros stipriai nerimaujančių tikučių.

Tetervinas (*Tetrao tetrix*). Perėjimo sezono metu centrinėje ir šiaurinėje durpyno dalyse matyti skraidantys paukščiai, girdėtas burbuliavimas. 2015.05.03 rasta pirmoji tuokvietė apleistame arime ties pietrytiniu Tyrulių durpyno pakraščiu nuo Sidarių kaimo pusės. Tuokvietėje stebėti 5 patinai. 2016 metais toje pačioje tuokvietėje matyti 4 patinai. 2016 m. birželio 21 d. centrinės durpyno dalies viržynuose rasta tetervinų vada su jaunikliais.

Pilkoji meleta (*Picus canus*). 2016 metais buvo vykdomos genini7 paukščių apskaitos Tyrulių durpyno teritorijoje. Durpyno beržynuose rasta iki 12 teritorijas užėmusių pilkųjų meletų porų.

Juodoji meleta (*Dryocopus martius*). Tyrulių pekės PAST medynuose gali peri 6-8 poros juodųjų meletų.

Plėšrioji medšarkė (*Lanius excubitor*). 2-3 poros peri centrinėje durpyno dalyje, šalia atvirų plotų.

Tyrulių pelkės PAST aptikti vandens paukščiai

Durpyno atviruose vandens telkiniuose gausiai peri didžiosios antys (*Anas platyrhynchos*). Šiaurinėje dalyje, 32 tvarkymo plote, 2015 ir 2016 metais perėjo ne mažiau 2 porų rudagalvių ančių (*Aythya ferina*), 5 poros kuoduotųjų ančių (*Aythya fuligula*). Perėjimo sezono metu stebėtos 6 poros pilkųjų ančių (*Anas strepera*), vasarą stebėtos su jaunikliais. Mažesnėse šlapynėse, miškų kanaluose ir užpelkėjusiose vietose perėjo nemažai rudgalvių kryklių (*Anas crecca*). Visuose vandens telkiniuose stebėti perintys laukiai (*Fulica atra*), kai kuriuose – mažieji kragai (*Tachybaptus ruficollis*). Itin gausiai visoje teritorijoje peri ilgasnapės vištelės (*Rallus aquaticus*), gerokai rečiau sutinkamos nendrinės vištelės (*Gallinula chloropus*). Perėjimo sezono metu šiaurinės durpyno dalies tvenkiniuose peri ne mažiau 4 porų pilkųjų žąsų (Anser anser). Didelė tikimybė, kad pilkosios žąsys gali perėti ir pietinėje durpyno dalyje..

Migracijos metu apsistojantys vandens paukščiai. Rudeninės ir pavasarinės migracijos metu Tyruliuose apsistoja žąsys (pilkosios, baltakaktės, želmeninės), kurios maitinasi aplinkiniuose laukuose, o nakvoja

pietinėje durpyno dalyje. Stebimi nemaži gulbių giesmininkių pulkai (iki 150 paukščių), tačiau šėrimuisi šie paukščiai durpyne nelieka. Pavasarį ir rudenį stebėta iki 500 cyplių (*Anas penelope*).
Vandens telkiniuose nuolat stebimi didieji baltieji (*Ardea alba*) ir pilkieji garniai (*Ardea cinerea*).

Tyrulių pelkės PAST aptikti tilvikiniai paukščiai

Tyruliuose gana gausiai peri brastiniai tilvikai (*Tringa ochropus*), perkūno oželiai (*Gallinago gallinago*), slankos (*Scolopax rusticola*), pempės (*Vanellus vanellus*). 2015 ir 2016 metais Tyrulių durpyno teritorijoje perinčių pempių skaičius pastebimai išaugo. Tam įtakos neabejotinai turėjo teritorijos tvarkymo darbai – nendrynų šienavimas ir sumedėjusios augalijos šalinimas, po kurių atsivėrė nauji plotai tinkami pempėms perėti. Po tvarkymo darbų pagausėjo ir Tyruliuose perinčių perkūno oželių (*Galinago galinago*) populiacija. Centrinėje durpyno dalyje, atviruose plotuose, kaip ir 2014 bei 2015 metais, perėjo 3-4 poros upinių kirlikų (*Charadrius dubius*). 2016 metais pietinėje durpyno dalyje aptikta pora didžiųjų kuolingų (*Numenius arquata*), dar viena pora greičiausiai perėjo pievose šalia durpyno šiaurinės dalies. Pirmą kartą atviruose plotuose šiaurinėje bei pietinėje dalyse aptiktos 2 poros nerimaujančių tikučių (*Tringa glareola*). Durpyno kanalų pakraščiuose peri krantiniai tilvikai (*Actitis hypoleucos*).

Migracijos metu apsistojantys sėjikiniai paukščiai.

Pavasarinės migracijos metu durpyne apsistoja ir maitinasi žaliakojai tulikai (*Tringa nebularia*), raudonkojai tulikai (*Tringa totanus*), gaidukai (*Phylomachus pugnax*), tikučiai (*Tringa glareola*), tamsieji tilvikai (*Tringa ochropus*), juodkrūčiai bėgikai (*Calidris alpina*), krantiniai tilvikai (*Actitis hypoleucos*), didžiosios kuolingos (*Numenius arquata*). Rudeninės migracijos metu durpyno atvirose plynėse ir aplinkiniuose laukuose sutinkami būreliai (iki 350 individų) dirvinių sėjikų (*Pluvialis apricaria*).
Virš durpyno vandens telkinių pastoviai stebimi besimaitinantys rudagalviai ir paprastieji kirai bei upinės ir juodosios žuvėdros.

Plėšrieji paukščiai Tyrulių pelkės PAST

Specialūs perinčių plėšriųjų paukščių tyrimai nebuvo vykdyti, bet teritorijoje viso perėjimo sezono metu stebėti paprastieji suopiai (*Buteo buteo*), vapsvaėdžiai (*Pernis apivorus*), vištvanagiai (*Accipiter gentilis*), paukštvanagiai (*Accipiter nisus*), sketsakaliai (*Falco subbuteo*), leidžia daryti prielaidą, kad tai perintys Tyrulių durpyno teritorijoje ar aplinkiniuose miškuose paukščiai. Kai kurių iš jų lizdavietės žinomos.

Migracijos metu apsistojantys plėšrieji paukščiai.

Prie durpyno vandens telkinių maitinasi iki 8 skirtingo amžiaus jūrinių erelių (*Haliaeetus albicilla*). Ir pavasarį, ir rudenį durpyne medžioja javinės lingės (*Circus cyaneus*). Rudeninės migracijos metu teritorijoje padaugėja sakalų, paukštvanagių, vištvanagių, rudenį stebėtas sakalas keleivis (*Falco peregrinus*).

Kiti paukščiai

Perėjimo sezono metu Tyrulių pietinėje ir šiaurinėje dalyje, atviruose plotuose stebėti lėliai (*Caprimulgus europaeus*), peri nemažai volungių (*Oriolus oriolus*). Durpyne gausiai peri atviro, pusiau atviro kraštovaizdžio ir miško žvirbliniai paukščiai: dirviniai vieversiai, pieviniai ir miškiniai kalviukai, zylės, pečialindos, liepsnelės, didžiosios ir mažosios krakšlės, remezos, devynbalsės, nendrinės ir geltonosios startos, kikiliai ir kt. Migracijos metu durpyno krūmynus ir nendrynus mitybai ir nakvynei renkasi kregždės ir čiurliai, varnėnai, dideli būriai migruojančių žvirblinių paukščių. Antroje vasaros pusėje ir rudens pradžioje durpyne nuolat stebimi kukučiai. 2016 metų vasarą naujai iškasto kanalo šlaituose įsikūrė nedidelė urvinių kregždžių kolonija.

Išvados

1. Intensyviausiu rudeninės gervių migracijos laikotarpiu Tyrulių pelkės PAST vienu metu suskaičiuota iki 1800 gervių. Didžiausi jų kiekiai čia stebimi rugsėjo 2-3 dekadomis. Gervės poilsiui nakties metu dažniausiai renkasi nuošalias, šlapias, atviras vietas, o vakare atskridusios į durpyno teritoriją pasklinda nedideliais būreliais ar šeimomis, todėl nakties metu gervės gana tolygiai aptinkamos visoje Tyrulių pelkės PAST;
2. Veisimosi teritorijas užsiėmę didžiųjų baublių patinai Tyrulių pelkės PAST aptinkami gana tolygiai. Jie aptikti bemaž visuose nendrynuose, o kai kada nevengia net ir mažesnių nendrynų plotų. Vertinama, kad Tyrulių durpyno teritorijoje 2016 m. buvo 26 teritorijas užėmę didžiųjų baublių patinai, iš jų – 19 projekto veiklų įgyvendinimo plotuose. Didžiojo baublio vietinės populiacijos padidėjimui įtaką padarė tvarkymo darbų metu vykdytas nendrynų iššienavimas juostomis, padidinęs tinkamų perėti buveinių skaičių.
3. Vertinama, kad 2016 metais Tyrulių pelkės PAST perėjo 13 švygždų porų. Iš jų – 7 projekto veiklų įgyvendinimo plotuose. Tyrulių pelkės PAST švygždos pasiskirsčiusios gana tolygiai. Vietinės populiacijos gausos svyravimai, lyginant su ankstesnių metų apskaitų duomenimis, yra siejami su bendru drėgmės kiekiu pavasarį-vasarą, ir su tuo susijusiu švygždoms perėti tinkamų buveinių sumažėjimu ar padidėjimu.
4. Tyrulių durpyne apskaitų metu rastos 10 porų plovinių vištelių, o visos jų perėjimo teritorijos patenka į projekto veiklų įgyvendinimo plotus.
5. Iš viso Tyrulių pelkės PAST peri 15 į ES Paukščių direktyvos I priedą įrašytų paukščių rūšių. Su pelkinėmis buveinėmis susiję šie palyginti gausiomis ir stabiliomis vietinėmis populiacijomis pasižymintys ES svarbos paukščiai: gulbės giesmininkės (7-9 poros), rudakakliai kragai (iki 30 porų), nendrinės lingės (apie 5 poras), pilkosios meletos (13 porų), juodosios meletos (6-8 poros), tikučiai (2 poros), tetervinai ir kt.
6. Projekto metu vykdomi tvarkymo darbai (nendrynų ir sumedėjusios augmenijos šalinimas, nendrynų šienavimas juostomis) iš esmės suformavo palankesnes sąlygas daugelio paukščių rūšių perėjimui. Tą atspindi išaugusi didžiojo baublio, plovinės vištelės, rudakaklio krago, raudonkojo tuliko, perkūno oželio, paprastosios pempės ir kitų rūšių vietinės populiacijos gausa. Tikimasi, kad tolimesni gamtotvarkos darbai Tyrulių durpyno teritorijoje sudarys sąlygas šių paukščių populiacijoms toliau augti.